

קונטרס

משפטים

שנאמרו על ידי

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת משפטים

- א -

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

(שמות כ"א, א')

במד"ר (סי' י"ב) הה"ד (תהלים קמ"ז) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.

א) ראוי להבין לאיזה צורך הביא מימרא זו כאן.

ב) עוד יל"ד מה כוונת הכתוב לא עשה כן לכל גוי, וכי רצה הקב"ה למנוע מהם קבלת התורה? והרי הקב"ה החזיר את התורה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלה וא"כ לא מצדו היתה המניעה אלא הם מאנו בה ולא רצו לקבלה.

ויתבאר עפמשי"כ בספה"ק תפארת שלמה (פ' משפטים) עה"פ ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, דהנה צריך להתבונן במעלת העצמיות של המשפטים אשר לישראל, והוא כי לפי הנראה מפשט הענינים כי נתנו לצרף בהם את הבריות באיסור והיתר וליסר העובר בדיני קנסות ודיני נפשות בחיוב ופטור, מ"מ עיקר ענין המשפטים האלה הם חסדים גמורים שרצה הקב"ה לזכות בהם את ישראל לתת להם דרך ומבוא להמשיך חסדים בעולם ע"י קיום החוקים והמשפטים האלה, כי אמנם זולת ענין המוסר אשר להם בארץ על החיוב והפטור האיסור והיתר הנה ע"י קיום המצות האלה למטה יתעורר היחוד למעלה וע"י כן יושפעו חסדים וטובות לישראל, נמצא כי עיקר המשפטים האלה לא לדינין יחשבו רק לגמול חסדים טובים לעמו ישראל.

ובחינה זו רואים בפרשתנו, כי מיד אחר פרשת הדינין נאמרו ברכות וישועות (שמות כג, כו) לא תהי' תשכלה

ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא, רואים דהברכות וישועות והשפעות טובות תלוי בשמירת החוקים, וכמ"ש (דברים ז, יב) והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד, כי זהו עצם כוונת המשפטים האלה לעשות עמך חסד.

ובזה י"ל כוונת חז"ל (ב"ר ל, א) האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזקין פ"י הרוצה להמשיך חסדים יקיים מילי דנזקין.

ובזה מפרש כוונת רש"י אשר תשים לפניהם כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם, ר"ל כי ע"י משפטי התורה יומשך לישראל חסדים וטובות ושובע וברכה.

ואמרו חז"ל בע"ז דהשי"ת הלך לישמעאל ועשיו שיקבלו התורה ולא רצו לקבלה וכשהלך הקב"ה לבני"י אמר להם שהדינים והמשפטים לא נעשו רק כדי שיוכלו להמשיך בזה חסדים ולאומות העולם לא גילה זאת רק לבני"י מחמת גודל האהבה להאבות הקדושים ולבני"י גילה להם זאת.

ומעתה נבין שייכות המדרש לפרי משפטים שאמר הכתוב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם דוקא שרק לבני"י תשימו המשפטים כדי שיוכלו להמשיך חסדים לעולם, וזהו כוונת המדרש מגיד דבריו ליעקב, כשהקב"ה הלך לבני"י לומר להם התורה גילה להם שחוקיו ומשפטיו הם לישראל דייקא לוובת ישראל שיוכלו בזה להמשיך חסדים לעולם, אבל לא עשה כן לכל גוי שלא גילה להם שהמשפטים הם לעורר רחמים, ובאמת לא היתה מהקב"ה שום מניעה שהאומות לא יקבלו התורה.

והנה הקריאה מעורר הזמן שפרשת משפטים הוא גמר מתן תורה שכתוב בה כל המשפטים ושבניי קבלו נעשה ונשמע, ועכשיו בימי השובביים שהתיקון הוא ע"י התאמצות בלימוד התורה שזהו העצה היחידה לשבור היצה"ר כמו שאמרו רז"ל בקידושין (דף ל' ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין, נמצא שרק בזה יכולים לשבר היצה"ר, ובזכות התאמצות בלימוד תוה"ק נזכה לביאת משיח צדקנו ב"ב אמן.

- ד -

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.
(משפטים כא, א)

לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים

תניא, היי רבי טרפון אומר, כל מקום שאתה מוצא אגוריות [אסיפות] של עובדי כוכבים, **אע"פ שדיניהם כדיני ישראל, אי אתה רשאי להיזקק להם**, שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, **לפניהם** (קאי אשבעים זקנים שעלו עמו להר קודם מתן תורה, רש"י) **ולא לפני עובדי כוכבים**.

(גיטין דף פ"ח ע"ב)

אעפ"י שדיניהם כדיני ישראל, אין אתה רשאי להזקק להם

מאן דאית ליה דינא בהדי חבריה, אסור ליה למיזל לגבי עכו"ם, שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ותניא

היי רש"א כל מקום שאתה מוצא אגוראות של עכו"ם, אע"פ שדיניהם כדיני ישראל אין אתה רשאי להזקק להם, שנאמר לפניהם, לפנייהם ולא לפני עכו"ם.

(תנחומא פרשתנו אות ו')

כל מי שמניח דיני ישראל והולך לפני עכו"ם, כפר בהקב"ה תחלה ואח"כ כפר בתורה

לפני ישראל ולא לפני עכו"ם, שכל מי שמניח דיני ישראל והולך לפני עכו"ם, כפר בהקב"ה תחלה ואח"כ כפר בתורה, שנאמר כי לא כצורנו צורם ואויבנו פלילים".

(תנחומא שם אות ג')

המביא דיני ישראל לפני ארמים מחלל את השם

לפניהם - ולא לפני עובדי אלילים. ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני ארמים מחלל את השם ומייקר את שם האלילים להחשיבם שנאמר כי לא כצורנו צורם ואויבנו פלילים, כשאוויבנו פלילים זהו עדות לעילוי יראתם.

(רש"י עה"פ)

לפניהם ולא לפני גוים

אמרו עליו על עוקילס בן אחותו של אדרינוס, שבא לחכמים, אמר להם, נתאויתי לחוקים משפטים שלכם. אמרו לו, אין אתה נימול. אמר להם, למה, אמרו לו, לפי שכתוב בתורה אשר תשים לפנייהם, לפנייהם ולא לפני גוים, וכתוב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי.

(ספר והזהיר משפטים דף מ"ה ע"ב²)

אסור לדון גם לפני ערכאות גויים שאינם עובדי אלילים

מ"ש רש"י ומייקר שם האלילים, הוא כולל דת אומה זו (ישמעאלים), אע"פ שאינם עובדי ע"א הרי הם מכחישים משפטי תורתנו, והמביא דין לפניהם ח"ו עושה עילוי לדתם על תורתנו¹.

(שו"ת רשב"ץ ח"ד סימן ו')

שתי העבירות הכי חמורות דגזל וחילול השם נכללות בעון ערכאות של עכו"ם

כל המניח דיני ישראל ודן בערכאות של כותים, הנה זו עבירה אחת שמשרשה יפרו כמה עבירות. הלא ידוע כי הרציחה מן העבירות החמורות שבתורה, והעונש גדול וחמור מאד. . . ואעפ"י שעון הרציחה חמור, עון הגזל וחילול ה' חמור ממנו, כי הרוצח נמחל לו בתשובה. . . ולא כן הגזל, אין התשובה מועילה לו עד שיחזיר הגזל, ואם אינו מחזירו אינו נמחל לו לעולם. וכן חילול השם אין התשובה מועיל בו. . . ושתי עבירות אלה נכללות בעון ערכאות של כותים: חילול השם, שהרי זה בודאי מחלל את השם ונותן כבוד לאחר ותהילתו לפסילים והוא מייקר שם ע"ז להחשיב אותה. גזל, שכל המניח דיני ישראל ומוציא בערכאות של כותים, הרי זה גזל גמור, ואינו חושבו לגזל ועל כן אינו מחזיר, ולכן אין לו מחילה לעולם.

(רבינו בחיי ריש פ' משפטים)

(ב) לתוכנו עיין תנחומא פרשתנו אות ה' (אבל שם שביקש ללמוד תורה, ולא כבס' הזהיר שלפנינו, שנתאוה לחוקים ומשפטים). ועיין עץ יוסף לתנחומא שם.

(ג) אולי מקורו מס' והזהיר שנעתק לפני זה, שגורס שם "לפניהם ולא לפני גויים", ע"י ר"ש.

עוה מלך משפט אהב ונתנו לישראל שהם אוהביו

ואלה המשפטים, הה"ד (תהלים צ"ט) ועוז מלך משפט אהב וכו', העוז של מלך מלכי המלכים הקב"ה, והוא אוהב את המשפט ונתנו לישראל שהם אוהביו.

(מדרש רבה, פ' משפטים פ"ל, א)

מרוב אהבתו למשפט נתנו הקב"ה לישראל

גדול הוא המשפט שהקב"ה מתגבה בו . . . ומרוב אהבתו למשפט נתנו לישראל שהן אוהביו למקום, וכן הוא אומר (תהלים קמז, מט) מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, מגיד דבריו ליעקב אלו עשר הדברות, חוקיו ומשפטיו לישראל אלו הדינים. ואם תאמר, כשם שנתן לישראל כך נתן לאומות העולם כו', לא עשה כן לכל גוי אלא לישראל בלבד, דכתיב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפניהם ולא לפני אחרים.⁷

(כתב-יד ילקוט אלביחאני - חומש "תורה שלמה" עה"פ, סימן י"ב)

כל הדין בדיני עכו"ם ובערכאות שלהן הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבינו

כל הדין בדיני עכו"ם ובערכאות שלהן, אע"פ שהיו דיניהם כדיני ישראל, הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבינו, שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפניהם ולא לפני עכו"ם, לפניהם ולא לפני הדיוטות.

(רמב"ם הלי סנהדרין פ' כ"ו הלכה ז')

⁷ ואע"פ שגם בני נח נצטוו בז' מצוות ואחת מהן דינין. רצונו לומר שאינם אותם הדינים שנצטוו ישראל. ומכאן ראייה להשיטות שהבאתי במילואים (סימן א') שהדינין שלהם היו כפי שיקול דעת הבי"ד ("תורה שלמה" עה"פ, סימן י"ב הע' י"ב).

אפילו נתרצו בעלי הדין לדון בפני הערכאות, אסור

אסור לדון בפני דייני עכו"ם ובערכאות שלהם אפי' בדין שדנים בדיני ישראל. ואפילו נתרצו ב' בעלי דינים לדון בפניהם, אסור. וכל הבא לידון בפניהם הרי זה רשע וכאילו חירף וגידף והרים יד בתורת משה רבינו ע"ה.

(שו"ע חו"מ, הלכות דיינים, סימן כ"ו סעיף א')

אסור לישראל לדון עם העכו"ם, ובפרט בערכאות שלהם (ואפילו אם דיניהם כדיננו)

ואפילו לדון עם העכו"ם בערכאות שלהן אסור, שנא' מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי". וכל זה הוא אפילו דיניהם כדיננו, ואין בעמידה לפניהם זולתי עילוי דתם. אבל אם דיניהם אינו כדיננו, הדבר פשוט שהוא אסור, והדן לפניהם הרי הוא גזלן ופסול לעדות עד שישלם מה שנטל ממונו שלא כדיננו אע"פ שהוא בדיניהם.

(שו"ת רשב"ץ ח"ב סימן ר"צ)

לשון "לפניהם" מוכח שקאי על הדיינין

ודרשו לפניהם ולא לפני כותים, מפני שהי' ראוי לומר אשר תשים להם, כמו שאמר "שם שם לו חק ומשפט". ואמר לפניהם, שהם יהיו הדיינין, כי על השופט יבוא הלשון הזה "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'", "לפני הכהנים והשופטים", "עד עמדו לפני העדה למשפט", "לפני כל יודעי דת ודין".

(רמב"ן על הפסוק)

לפניהם ולא לפני הדיוטות

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. . לפניהם (קאי אשבעים זקנים שעלו עמו להר קודם מתן תורה, רש"י) ולא לפני הדיוטות.

(גיטין דף פ"ח ע"ב)

כשם שאסור לדון לפני העכו"ם, כך אסור לדון לפני ההדיוטות

וז"ל הרמב"ן עה"פ: ודרשו עוד לפניהם ולא לפני הדיוטות, מפני שכתב במשפטים והגישו אדוניו אל האלקים, עד האלקים יבוא דבר שניהם, וכתוב ג"כ ונתן בפלילים, שהם הדיינים המומחין הסמוכים עד משה רבינו, ולכך אמר בכאן שהמשפטים האלה ישים אותה לפני האלקים שיזכיר, ולא לפני הכותים, ולא לפני מי שאינו שופט על פי התורה, והוא הדיוט. לזה אסור לבוא לפני כשם שאסור לבוא לפני כותים.

אסור לדון לפני ההדיוט אעפ"י שיודע שורת הדין

ואע"פ שיודע שדיניהם כדיננו, או שההדיוט הזה יודע שורת הדין וידין לו כהוגן, אבל הוא אסור לשומו דיין ולצעוק לו שיכוף את בעל דינו לדון לפניו. וההדיוט עצמו אסור לדון להם.

גם אם הסכימו בעלי הדין לבוא לדון לפני כותים, ואפילו היו דיניהם כדיננו - אסור

ואע"פ שהזכירו חכמים שתי הכתות האלה כאחת, יש הפרש ביניהם. שאם רצו שתי בעלי הדין לבוא לפני הדיוט שבישראל, מותר הוא, ובדקבלוה עילויהו דינו דין. אבל

לפני כותים אסורין הם לבוא לפניו שידון להם בדיניהם לעולם, ואפילו היו דיניהם כדיננו באותו ענין.

(רמב"ן על הפסוק)

הדן בערכאות של עכו"ם אפילו בדיעבד אין דיניהם דין

לפניהם ולא לפני גוים, אפילו דנין לך דין תורה ודין אמת, כל ההולך לפניהם כופר בעיקר ומעלה יראתם, שנא' כי לא כצורנו צורם כו'. וק"ק למה לי למעוטי גוים, והא משמע מלפניהם ואפילו הדיוטות וגרים וכו', וא"כ כ"ש גוים. וי"ל דאיצטריך לפני גוים אפילו בדיעבד דאין דיניהם דין, אבל הדיוטות וגרים נהי דלכתחילה אינם דנין, מ"מ בדיעבד דיניהם דין.

(כתב-יד מושב זקנים, הובא בתורה שלמה כאן, אות כ"ח סוף הע' כ"ח)

[ע"פ מ"ש ברמב"ן שם, שלפני הכותים אסור לדון לעולם כו', יש לבאר בעומק יותר דיוק תיבת "לפניהם" שבכתוב, דלא רק שאסור להביא דין ישראל לפני שופט גוי, אלא יתירה מזו, שאסור לאיש מישראל גם לעמוד בבית-דין של הגויים בתור שופט (וכיו"ב).

(ז) ועיין שו"ת הר"ן (סימן ע"ג), דל: מפשט הסוגיא שבסוף המגדש (גיטין דף פ"ח ע"ב) יראה כדברך, שאם קבלו עליהם בעלי הדין לדון לפני הכותים, שרי, שהרי השוו לפני ההדיוטות כלפני כותים, ולכאורה נראה, דכי היכי דהתם בשקבלו עליהם, שרי, בערכאות שלהם נמי נימא הכי, דלהוי כנאמן עלי אבא. אבל אין הדבר כן מפני מה שמזכר במדרשות, וכלשון הזה כתב הרמב"ן ד"ל בפירוש התורה בספר ואלה המשפטים: ואעפ"י שהזכירו חכמים כו' [ומעתיק את דברי הרמב"ן שלפנינו], עכ"ל.

ועיין חומש תורה שלמה, כרך י"ז, פרשתנו סימן כ"ח (ומציין שם גם לתורה שלמה פי יתרו, כרך ט"ו, מילואים סימן ז' (דף קמ"א), בהערה על הסתירה שיש בין דברי הרמב"ן שלפנינו, למ"ש בשמו בחידושי הר"ן (סנהדרין דף ב' ע"ב), שאסור לבוא לפני הדיוטות, ואעפ"י שקיבלו עליהן בעלי הדין את דינם, כדרך שאסור לבוא לפני הכותים, עיי"ש.

וזוהו "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ודרשו לפניהם ולא לפני הגויים, שהדינים נמסרו רק לבני ישראל, ולפני הגויים אסור לעמוד בדין אפילו בתור שופט וכדומה. (וכנ"ל, דעם העכו"ם אסור לדון בכל אופן שיהי!).

ועיין בארוכה בענין דיינים הדיוטים - חומש "תורה שלמה", יתרו חלק ט"ו, מילואים סימן ז'.

מוטב למנות עמי הארץ, ובלבד שלא לדון בערכאות של עכו"ם

ועיירות שאין בהם חכמים הראויים להיות דיינים, או שכולם עמי הארץ, וצריכים להם דיינים שלא ילכו לפני ערכאות של עכו"ם, ממניי הטובים והחכמים שבהם (לדעת אנשי העיר) אעפ"י שאינם ראויים לדיינים. וכיון שקבלו עליהם בני העיר, אין אחר יכול לפוסלן. וכן כל ציבור יכול לקבל עליהם בית דין שאינם ראויים מן התורה.

(רמ"א חו"מ סימן ח' ס"א)

ומקורו בשו"ת הרשב"א (ח"ב סימן ר"צ) ועוד תשו' שהביא הבית יוסף בחו"מ סימן ח'. ועיין חו"מ סימן כ"ב וסימן ל"ז.

*

והנה כל האמור לעיל הוא בנוגע להאיסור לדון דיני ישראל בערכאות של עכו"ם, או גם לדון עם העכו"ם (היינו דיין ישראל בצירוף שופט עכו"ם) דינו של ישראל. ולהלן יבואר דאסור לדון לפי חוקי הגויים - גם על ידי דייני ישראל וגם בבתי דינין של ישראל, ויתירה מזו, דאסור ליהודי אפילו ליכנס בבית ערכאות של עכו"ם.

*

**גם כשממנים בעלי שכל לדון לפי מוסרי האדם,
אינם רשאים לקבל עליהם חוקי העמים או לחוקק
חוקים**

יש עוד המתאה של אנשים שלא למדו כלל תורה, והם ידונו כפי משפט בני אדם בשכלם, והוא במקום שאין ביניהם גמיר כלל וכו'. ואע"ג דליכא ביניהם דיין שידין ע"פ משפטי התורה, ומוכרחים למנות בעל שכל לפי מוסרי האדם, **אינם רשאים לקבל עליהם חוקי עמים או לחוקק חוקים**. שהשופט כל דין שלפניו לפי הנראה אליו, זהו בכלל פשרה, ואין ניכר הדבר שעזבו מקור מים חיים לחצוב בורות נשברים. אבל אם יסכימו על חוקים, הרי הם מחללים את התורה. ועל זה נאמר אשר תשים לפניהם ולא לפני הדיוטות.

**ישראל השופט על פי חוקים בדויים (ומכש"כ עפ"י
חוקי הגויים) הוא יותר מגונה מהדן לפני ערכאות
של עכו"ם**

ואין נפקותא בין בא לפני אינם-ישראלים, ובין ישראל ששופט ע"פ חוקים בדויים. ועוד הדבר יותר מגונה, שהמירו את משפטי התורה על משפטי ההבל. ואם יסכימו בני העיר על זה, אין בהסכמתם ממש, ואם יכופו על זה, משפטם גזלנותא ועושק, ומרימים יד בתורת משה.

(חזון איש חו"מ סימן ט"ו ס"ק ד')

הנכנס בערכאות של גוים הוא בכנפי הסטרא אחרא
הנכנס בערכאות של גויים, או בבית תיפלותם וכיוצא,
הוא בכנפי הסטרא אחרא, ומטמאין אותו מעט מעט, ולא
ידע כי בנפשו הוא.

(חסד לאברהם, עין הקורא, נהר סי"ז)

*

והנה, אעפ"י דאיתא במכילתא ריש פ' משפטים דמותר להם לדייני ישראל לדון את העכו"ם (וז"ל המכילתא: ואלה המשפטים אשר תשים לפנים, רבי אלעזר בן עזריה אומר, הרי הגויים שדנו כדיני ישראל שומע אני יהו קיימים, תלמוד לומר ואלה המשפטים [וגו'], **אתה דן את שלהם והם אינן דנין את שלך, עכ"ל** -

הרי הדברים אמורים **בדייני ישראל**, ובזמן שיד ישראל תקיפה וכו', אבל בודאי אין הדברים אמורים בזמן הזה, ובפרט - שיהודי יהי שופט בערכאות שלהם, וכן להשתתף ב"חבר מושבעים" ("דזשוריי" בלע"ז).

ואחד מן הטעמים לאסור לישראל לדון דינו של עכו"ם הוא, מפני שיתכן שהעומד לדין הוא זכאי בדינו, ומסיבות מסיבות שונות ימצא (ע"י השופט או ע"י "חבר המושבעים") אשם בדינו, ויוציאו ממנו כסף שלא בצדק - והרי **גזל הגוי חמור יותר מגזל יהודי**, כדלהלן.

גזל הגוי חמור יותר, לפי שגורם לחילול השם

איסור גזל הוא בין מישראל ובין מגוי, אעפ"י שהוא עובד ע"ז. אדרבה, **גזל הגוי חמור יותר, לפי שגורם לחילול ה', והגוי מקלל את דת ישראל ומבזה האומה הישראלית.** לכך

הזהירה תורה לא לגזול אפילו מן הגוי [במקום שיש חילול ה'].

(חיי דף קס"ב, הובא בילקוט מעם לועז, ויקרא ע' רפ"ט)

הגוזל מגוי, שר של אותה אומה מקטרג עליו בפני הקב"ה

כל הגוזל מגוי, עומד השר של אותה אומה שלמעלה והוא מקטרג בפני הקב"ה, ואז נגזר שהשפע שנועד לאדם זה, נוטלו שר האומה ההיא ונותנה לאומתו, ומשאירו יבש מן הטובה.

(חיי שם, בשם סי' הקנה, הובא בילקוט מעם לועז שם)

ועיין בארוכה אנציקלופדי' תלמודית, כרך ה', ערך גזל הגוי (ע' תפ"ז ואילך). כרך ט"ו, ערך חלול השם (ע' שני"א-שני"ג). וש"נ.

*

והנה נוסף על כל האמור לעיל, יש לדון בענין השתתפות של רב וכו' בערכאות של עכו"ם, וכדלהלן.

אדם חשוב שאני

הנה מבואר בריבוי מקומות בש"ס ופוסקים' בענין "אדם חשוב שאני". "אדם חשוב" הוא תלמיד חכם, מפורסם בחסידות, נכבד בעיני העם, ממונה וראש ישיבה או עשיר גדול וכיוצא בו.

ובנדו"ד, בענין ערכאות של עכו"ם, איתא" דאדם חשוב אסור להעיד ביחידי בערכאות של עכו"ם. שכיון שאדם חשוב הוא, יסמכו עליו כמו על שני עדים, ויוציאו ממון על פיו, ונמצא מפסיד להנתבע שלא כדן.

ועפ"ז גם בנידון דידן, השתתפות בחבר מושבעים ("דזשורי" בלע"ז), הרי אי אפשר לשתף אדם חשוב, כי יתכן מאד ששאר חברי הדזשורי יסמכו עליו, מבלי התחשב בזה שדעתו היא רק דעת יחיד.

ויתירה מזו, דכיון שאדם חשוב ותלמיד חכם הוא, הרי יתכן ששאר חברי המושבעים יסמכו על דעתו ושכלו בענין חיובו או זכאותו של הנידון, גם מבלי לדון בעומק בפרטי הדו"ד. וע"ד המבואר בש"ס חולין (דף ק"ז ע"ב), דבסעודה שיש בה אדם חשוב, אין השמש צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה, כי בעת עשיית הברכה על הפרוסה הראשונה השמש סומך על נוכחותו של האדם החשוב והוא בטוח שלא ימנעו ממנו לחם כל הצורך.

ואף שלפי חוקי המדינה הרשות נתונה לכל אחד מחברי הדזשורי לשכנע את חבריו שיסכים אתו - הרי מובן ופשוט שצריך לשכנעו שיונח אצלו בשכלו, ולפי שיסכים אתו מפני כבודו והיותו אדם חשוב.

אדם חשוב לענין חלול השם

עוד מבואר בענין אדם חשוב, שיש דברים, שאעפ"י שאצל שאר בני אדם אינם נחשבים לעבירות כלל, אבל אם עשאו

⁽¹¹⁾ ב"ק (דף קי"ד ע"א) בעיא דלא איפשטא. ועיין ש"ך חו"מ סימן כ"ה, שההלכה היא שאסור.

אדם חשוב - שאין ראוי לאדם כמותו לעשות כמעשהו, ומבוקש ממנו יותר מזולתו - אזי הם בכלל חילול השם¹.

ובנדו"ד, בענין השתתפות בחבר משובעים ("דזשורי" בלע"ז), הרי יתכן שהדזשורי תחליט לזכות נאשם כזה שכל העולם חושבים שהוא אשם (דוגמא מפורסמת לזה: משפט "אן.דזשעי. סימפסאן), ואז יהי מזה חילול השם גדול, שביניהם הי' אדם חשוב תלמיד חכם וכו', ומאיזו סיבה שתהי' הצטרף גם הוא לזיכוי של הנאשם (או לכה"פ שהמשפט ישאר בבחינת "בעיא דלא איפשטא", "הענג דזשורי" בלע"ז, וכו"ב).

*

ולהעיר, שבנוגע לענין חלול השם אינו תלוי כלל אם הוא באמת "אדם חשוב" או לא. כי אפילו אם באמת אינו אדם חשוב, או שהוא אכן אדם חשוב אבל הוא עניו ושפל בעיני עצמו וכו' ואינו מחשיב את עצמו לאיש מורס מעם וכו', אעפ"כ בענין חלול השם תלוי הדבר מה יאמרו האנשים הרואים אותו.

וכידוע ההוכחה לזה מש"ס יומא (דף פ"ו ע"א): **היכי דמי חילול השם, אמר רב' כגון אנא אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר, עכ"ל** (ופי' רש"י: וכשאני מאחר לפרוע הוא אומר שאני גזלן ולמד ממני להיות מזלזל בגזל). - אף שבודאי רבינו הקדוש הי' עניו וכו', ולא החשיב את עצמו לאדם גדול. וכן הוא גם בנדו"ד.

(ט) ע"ן בארובה אנטיקלופד' תלמודית, כרך טו, ערך חלול השם סעיף ה' (מ"ע שמו ואילך) ויש"נ

(י) בסמ"ג לאוין ב' גורס: רבא. ובשאלות (שאלתא קס"ז): כגון ת"ח דשקיל בשרא כו'.

- ב -

**ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה,
והשביעית תשמטנה ונטשתה וכו'.**

אפשר לפרש בהקדם דברי הנו"ע עה"פ כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד כו', באמצע ד"ה כי תקנה, וזל"ק: שש שנים יעבוד, רמז לשנותיו של אדם, דהיינו, ששה עשיריות שנים צריך לעבוד. ובשביעית יצא לחפשי חנם, אז אין צריך עבודה בכח, רק שהוא ממילא דבוק בו ית', והוא חפשי מיצר הרע ומכל גשמי העוה"ז.

והשיב את אשמו בראשו (ה, ז).

יבואר עפ"י מה שכתבו בספרי תלמידי בעש"ט (עפ"י האריז"ל) שמי שחטא בעון גזל צריך להתגלגל עוד פעם עד שישלב גזילתו מה שגזל (וע"י בספר דרך אמונה הספרדי, ערך גזל).

- ג -

**ועבדתם את ד' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך
והסירותי מחלה מקרבך (שמות כ"ג, כ"ה)**

ויל"פ, על פי מה דאיתא (אורח חיים סימן רל"א) בכל דרך דעהו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, ואפילו דברים של רשות כגון האכילה והשת"י וההליכה והשיבה והקימה והשיחה לא יכוין בהם להנאתו אלא לעבודת בוראו כדי שיהי לו כוח לעבודתו ית"ש, ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד. ויותר מזה מבואר בדברי הרא"ש (פ"ק דברכות סי"ג) שפסק לענין ברכת התורה שאפילו הפסיק ויצא לעסקיו, לא הוי הפסק והיסח הדעת ואינו צריך לחזור ולברך כשחוזר

ללימודו כי תמיד דעתו על לימודו, ובאגור (סי' א') ביאר דבריו כי אפילו בשעה שעוסק האדם במשא ומתן ושאר דברי הרשות גם שם צריך לזיז את התורה השייכים בהם ולכן לא הוי היסח הדעת כי גם שם הוא לומד ומקיים את דברי התורה.

ולפי האדם אשר אינו מסיח דעתו מעבודת השי"ת אף דעת עסקו בעניני עוה"ז האיש הזה כל מעשיו הוא עבודה להשי"ת.

והנה כתב בבית שמואל אחרון (פרי שמיני) לפרש דברי הגמ' (ביצה טז.) אמר ר' זירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא, כי החכם אוכל כדי שיהי לו כי לעבודת הבורא והפתי מחוסר דעת אוכל שיהי לו כח לעבוד עבודת עולם הזה להרויח ממון ולמה לו ממון כדי שיהי לו לאכול, וא"כ אוכל לחם כדי שיהי לו לחם, והיינו בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא, שאוכלים לחם כדי שיהיו אוכלים אחר כך גם כן לתך ואינם משימים אל לבם לעבוד את בוראם על ידי האכילה עכ"ד, ובפרט בשב"ק שעצם חלק מעבודת היום הוא האכילה.

ועיקר העבודה הוא שאפילו בשעת עוסקו בעניני עוה"ז אכילה ושתי' משא ומתן ג"כ צריכים לעבוד הקב"ה, ומביא הבעש"ט הק' (בצוואת הריב"ש אות קכ"ו) שכך הוא רצון השי"ת שיעבדו אותוב כל האופנים אפילו בעניני הגשמיות ולכן הזמין השי"ת רק כדי שיעבדו אותו אפילו באופן כזה, ועל דרך זה פירש בחתם סופר (פרי תולדות עמוד רנה) אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט דהיינו שאין להקדים ולהעדיף אמירת דברי תורה בקנה יותר מן האכילה

בושט אלא צריך שיהיו שניהם שוים במעלתם לעבוד את השי"ת עם הושט כמו עם הקנה.

ובזה יתבאר הרמז ועבדתם את ד' אלקיכם שתעבדו את ד' אפילו שבשעת העבודה אתם עוסקים בעניני עוה"ז כדי וברך את לחמך ואת מימך שתהי' לכם פרנסה, אפ"ה תעבדו את ד' אלקיכם שעבודה כזו נחשבת אצל הקב"ה.

- ג -

ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה, והשביעית תשמטנה ונטשתה וכו' (שמות כג, י', יא).

אפשר לפרש בהקדם דברי הנו"ע עה"פ כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד כו', באמצע ד"ה כי תקנה, וזל"ק: שש שנים יעבוד, רמז לשנותיו של אדם, דהיינו, ששה עשיריות שנים צריך לעבוד. ובשביעית יצא לחפשי חנם, אז אין צריך עבודה בכח, רק שהוא ממילא דבוק בו ית', והוא חפשי מיצר הרע ומכל גשמי העוה"ז.

